Mare

Geneeskunde *Hoe onderwijs beter kan* 7

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 49STE JAARGANG — NO 22 — 19 MAART 2026

Geen excuus om niet te stemmen

Het stembureau in het Haagse Spuigebouw draaide woensdag volledig op studenten. 'Je komt hier letterlijk langs omdat je naar college moet'

2

Terug naar huis Nederland moet IS-strijders teruggehalen uit Syrië en Irak, betoogt jurist Ida Asscher. 'Ik nodig het kabinet uit om mijn proefschrift te lezen'

8

11

Militaire manga 'Hoe bizar je interesse ook is, het subgenre bestaat'

4

Hoezo verboden te studeren? De kritiek op *no study zones* groeit

Van links naar rechts: Luka Westphal, Tycho Raedts, Lotte Smeulders en Liz U-A-Sai

Nu maar hopen dat niemand boos wordt

Het stembureau in het Haagse Spuigebouw werd woensdag volledig gerund door studenten. ‘Ik vind het spannend om te zeggen: “Dit is niet uw ID.”’

DOOR **MARCIËLLE VAN DER KRAAN**
FOTO’S **MARC DE HAAN**

De gele ‘stemlokaal’-vlag wappert woensdagochtend pontificaal voor het monumentale Spuigebouw, midden in het centrum van Den Haag. Binnen het getransformeerde warenhuis zitten op de eerste verdieping vier studenten achter een rij tafels. Het is nog vroeg, maar de eerste kiezers zijn al aanwezig om hun stem in de gemeenteraadsverkiezingen te laten gelden.
‘Heeft u een ID bij zich?’ vraagt Liz U-A-Sai (24, international relations & diplomacy), terwijl ze een paspoort aanneemt en de foto bestudeert.
Een oudere man blijft even staan. ‘Nou, ik kom maar hier stemmen’, zegt hij lachend. ‘Bij het stadhuis hiernaast staat de rij helemaal buiten.’
Voorzitter Lotte Smeulders (18, bestuurskunde) scant de stempas met haar tablet. Als die groen oplicht, geeft ze het papier door aan haar collega en mede-bestuurskundestudent Tycho Raedts (19), die alle stempassen handmatig verwerkt. Naast hem ligt een langzaam groeiende stapel. Als alles klopt, overhandigt Luka Westphal (20, international studies) een stembiljet aan de kiezer. Ook loopt ze regelmatig rond om te controleren of het gebouw toegankelijk is, of de borden nog goed zichtbaar zijn en of er niets op de trappen ligt.
Het stembureau in het Spuigebouw wordt woensdag volledig gerund door studenten van de Universiteit Leiden, op initiatief van Own Your Stembureau, bedoeld om jongeren meer te betrekken bij de verkiezingen.
U-A-Sai heeft al eerder gewerkt in een stembureau voor de Europese verkiezingen. ‘Dat vond ik destijds heel leuk en toen ik een appje in de groepsapp van mijn studie zag hierover, dacht ik: ik heb die dag toch niks te doen.’
Al om zes uur vanochtend zijn ze begonnen het stembureau op te bouwen. ‘We moesten alles klaarzetten, posters ophangen, lampjes aansluiten, stembiljetten uitpakken. Er is echt een hele checklist.’
Voorzitter Smeulders houdt vandaag niet alleen het overzicht, maar moet ook het officiële proces-verbaal bijhouden waarin elk incident, hoe klein ook, wordt genoteerd. ‘Als iemand boos wordt, als er een klacht is, of als er een scheurtje zin in een stempas, moet ik dat opschrijven. Ik ben het eerste aanspreekpunt. Dat vind ik wel spannend, want als iemand echt boos wordt: wat zeg je dan?’
Ter voorbereiding moesten de studenten online lessen volgen en in een simulatie scenario’s naspelen. Westphal: ‘Dan leer je wat je moet doen als iemand bijvoorbeeld drie volmachten heeft om voor iemand anders te stemmen, terwijl je er per persoon maar twee mag hebben. Of als iemand zijn ID is vergeten, moet je die mensen afwijzen, maar dat is eigenlijk de taak van de voorzitter.’
‘Die lessen duurden op zich niet heel lang hoor’, vertelt U-A-Sai. ‘Ik ben plaatsvervangend voorzitter dus ik moest leren hoe ik ID’s en stempassen moet checken. En we kregen pizza, dus dat was wel fijn. Mijn angst ik wel dat ik straks iemand tegenkom die niet op de foto lijkt. Het lijkt me heel ongemakkelijk als je moet zeggen: “Dit is niet uw ID.”’
Smeulders: ‘Ik hoop echt dat de tablet op groen blijft springen. Anders moet ik iemand opzoeken in het Register Ongeldige Stempassen. Stel: iemand is zijn stempas verloren, heeft een nieuwe heeft aangevraagd, maar komt toch met de oude aanzetten. Dan is deze niet meer geldig. Ik hoop dat die mensen gewoon naar huis gaan en niet boos worden.’
Westphal: ‘Als mensen wel agressief worden, is het belangrijk dat je zelf rustig blijft. En als iemand dan fysiek wordt, kunnen wij het callcenter bellen. Zij sturen dan beveiligers en staan ook in nauw contact met de politie. Ik vind het fijn dat dat zo geregeld is.’
Rond half negen begint het steeds drukker te worden. ‘Zijn jullie allemaal studenten?’ vragen kiezers meermaals. Sommigen maken foto’s van de stembureauleden. ‘Wat leuk dat jullie dit doen’, zegt een oudere vrouw met een grote lach op haar gezicht. ‘Zo in het oude V&D-pand. Ik dacht: dit is mijn kans om een keer naar binnen te lopen. Goed bezig!’ Ze steekt haar duim op en verdwijnt in het stemhokje.
‘Veel mensen zijn benieuwd hoe het gebouw eruitziet’, vertelt student-assessor Mick de Kruijff, die ook de hele dag aanwezig is. ‘Het was in verband met ons veiligheidsregime nog wel even een zoektocht hoe we daarmee om wilden gaan.’
Vanaf zes uur ’s avonds moeten bezoekers hun LU-Card scannen om het Spuigebouw te mogen betreden. ‘Een stembureau is per slot van rekening openbaar. Nu is het compromis dat mensen hun stempas kunnen laten zien en dan naar de eerste verdieping mogen lopen.’
Smeulders ziet vooral bestuursleden, werknemers en mensen van buiten de universiteit stemmen. ‘Na negen uur, wanneer de colleges beginnen, zal het wel drukker worden. De meeste studenten liggen nu nog in hun bed, denk ik.’
Alle studenten hebben ze hun vrienden aangemoedigd om bij hun bureau te komen stemmen. U-A-Sai: ‘De meeste van mijn vrienden bij FGGA zijn internationals, dus ik vraag me af of ze wel allemaal mogen stemmen. Sommigen wel, maar ik denk dat ze niet echt de noodzaak voelen. Dat snap ik ook wel.’
‘Ik heb mijn vrienden in Den Haag zeker uitgenodigd’, vertelt Raedts. ‘Eentje heeft net geappt dat ze dusdanig brak is dat ze niet komt. Zij gaat lekker bij haar in de buurt stemmen en verder komt ze haar huis niet meer uit.’
Als de colleges beginnen, druppelen de eerste studenten inderdaad binnen. ‘Spannend, hoor’, zegt een mannelijke student. ‘Dit is mijn eerste keer. Hebben jullie een pennetje?’
‘De rode potloodjes liggen in het stemhokje’, antwoordt Westphal. Raedts: ‘Veel succes!’
Ze gaan vanavond niet tellen, want die taak is toebedeeld aan de tweede shift studenten die om vier uur ’s middags begint. ‘Iedereen krijgt een vrijwilligersvergoeding van honderd euro’, vertelt de student-assessor. ‘En de voorzitter krijgt twee tientjes extra.’ ‘Gewoon minimumloon, dus’, zegt U-A-Sai.

‘Je komt hier letterlijk langs omdat je toch naar college moet’

Zijn ze bij de volgende verkiezingen weer van de partij? ‘Zeker weten’, antwoorden alle stembureauleden. Ook zonder vergoeding? ’Nee, sowieso niet.’
Aan het eind van de ochtend is het stembureau goed op gang. Tussen het controleren en turven door hebben de studenten ook zelf gestemd, ieder met hun eigen motivatie. ‘Woningbouw’, zegt Smeulders zonder aarzelen. ‘Ik heb er zelf een half jaar over gedaan om een kamer te vinden in Den Haag. Dat kan echt beter.’
‘Ik deed er ook negen maanden over om een kamer te vinden’, zegt Raedts. ‘In de tussentijd moest ik steeds vanuit Maastricht met de trein. Van deur tot deur was ik wel drieënhalf uur bezig. Voor tentamens sliep ik in hostels.’
U-A-Sai vindt klimaat belangrijk. ‘Maar ook iets simpels als fietsparkeerplekken. Die kun je hier nergens kwijt. Toch zijn ze er wel heel haaiig op dat je je fiets goed neerzet, anders wordt die weggehaald. Daar erger ik me echt aan.’
Voor Westphal is de veiligheid op straat van belang. ‘In sommige wijken in Den Haag voel ik me niet echt prettig, dus ik zou graag meer agenten op straat zien.’
‘Gemeenteraadsverkiezingen leven onder studenten minder dan de landelijke politiek’, zegt Raedts. ‘Maar juist dit gaat over je eigen stad. Hier kan je verschil maken. Het zou zonde zijn als je dan niet stemt.’
Hun bureau in het Spuigebouw kan daarin wat hem betreft verschil maken. ‘Je komt hier letterlijk langs omdat je toch naar college moet. Dan heb je geen reden om niet te stemmen.’

Boeken vernielen blijkt verrassend leuk (en zo bevrijd ik kunstwerken)

Ik ben al jaren op zoek naar een gezonde, creatieve vrijetijdsbesteding. Iets met mijn handen, als tegenwicht voor mijn natuurlijke neiging om zowel onder werktijd als daarbuiten alleen maar te lezen, te schrijven en te scrollen. Maar waar ik iedereen om mij heen enthousiast zag keramieken, zeefdrukken en stofferen, lukte het mij nooit om in een creatieve hobby op te gaan.
Dat komt niet door een gebrek aan pogingen. Zo kocht ik eens een borduurpakket voor een groeimeter, waarmee ik in een paar weken tijd een kraamcadeautje hoopte te fabriceren. Dat bleek iets meer werk dan ik dacht. Na een eindsprint kon ik het een jaar later als verjaardagscadeau geven en sprak ik met mezelf af dat ik nooit meer hoefde te borduren.
Creatieve hobby’s zijn vooral veel gedoe en je moet er ook nog allemaal spullen voor kopen. Bovendien is er weinig creatiefs aan een borduurpatroon volgen, want het resultaat staat al vast.
Maar inmiddels heb ik dan toch een creatieve bezigheid gevonden waar ik plezier aan beleef: collages maken. Het is een duurzame hobby, waar je weinig voor hoeft te kopen. De eerste stap is namelijk het afstruinen van minibiebs op zoek naar tijdschriften en geïllustreerde boeken. Dat is net zo verslavend als de eerste fase van academisch onderzoek: een grote hoeveelheid artikelen downloaden en in een mapje opslaan bij alle andere nog altijd ongelezen pdf’s.
Mijn favoriete stap van het collageproces is het knippen. Boeken kapotmaken blijkt verrassend leuk. De Britse collagekunstenaar Linder verwoordt dit mooi: ze ziet zichzelf primair als iemand die foto’s stukknipt, maar als je jezelf zo aan mensen voorstelt, klinkt het alsof je hulp nodig hebt. Zeggen dat je kunst maakt, geeft je een alibi voor je vreemde gedrag.
Ik zou mezelf geen kunstenaar noemen, maar ik ben wel kunsthistoricus, wat een complicatie met zich meebrengt. De bibliotheken waar ik middeleeuwse handschriften kom bekijken, mogen er geen lucht van krijgen dat ik regelmatig plaatjes uit boeken knip, scheur en snijd.

‘Zeggen dat je kunst maakt, is een alibi voor vreemd gedrag’

Mijn beste minibiebvondst tot nu toe is een dik, encyclopedisch kunsthistorisch boekwerk. Het soort waarvan ik als eerstejaars kunstgeschiedenisstudent de titels, kunstenaars en data bij de plaatjes moest leren onthouden. Ik ben het boek met volle overgave te lijf gegaan. Mijn drang tot fysieke vernieling viel daarbij volmaakt samen met mijn intellectuele iconoclasme. Dat je kunst kunt begrijpen door een selectie die we de canon noemen op een chronologische tijdlijn te plaatsen, alsof er één moment is geweest waarop het ‘af’ was en alles wat daarna kwam receptiegeschiedenis is, geloof ik namelijk niet meer. Door de schaar in het boek te zetten kan ik de kunstwerken bevrijden uit hun bevriezing in de tijd en aan iets uit een hele andere periode vastplakken. Zo kunnen ze eindelijk weer een beetje leven.
Een gezonde dosis vernielzucht is onontbeerlijk in de wetenschap. Je moet bereid zijn de fundamenten van je kennis in twijfel te trekken. Dat betekent niet dat je niets van de wetenschappelijke traditie heel hoeft te laten. Stukknippen betekent ook bewust selecteren, bewaren en herordenen.
De moeilijkste en dus de minst leuke fase van collages maken is de laatste stap: plakken. Daar komen beslissingen bij kijken die onomkeerbaar zijn en waarvan de uitvoering ook nog eens kan mislukken, wat zou betekenen dat al het eerdere werk voor niets is geweest. Ik stel het echte maakwerk vaak uit, loop liever nog een rondje of maak nog wat kapot.
Terwijl je bij het maken van collages deze laatst stap handmatig moet uitvoeren, zou je voor academisch werk bijvoorbeeld AI als schrijfhulp kunnen gebruiken. AI is overigens ook heel goed in dingen stukmaken, maar dat zijn helaas net de dingen die we nog een tijdje nodig hebben: een leefbare planeet en het vermogen eigen gedachten te formuleren.
Dat laatste is nou juist de kern van wetenschap. Toch kan het verleidelijk zijn om woordkeuzes uit te besteden en het werk dat een nog onzekere uitkomst heeft en dus kan mislukken door een machine te laten uitvoeren.
Ik zou het afraden. Zowel denk- als maakwerk wordt pas écht interessant wanneer er iets op het spel staat, wanneer je nog niet precies weet wat het resultaat van je werk zal zijn en wie je na het hele proces te hebben doorlopen zelf zult zijn.

Lieke Smits is postdoctoraal onderzoeker bij het Leiden University Centre for the Arts in Society

Tentamens afnemen wordt minder rommelig

Er komt een Centrale Toets Service die het afnemen van grote tentamens efficiënter en goedkoper moet maken. Wiskunde en Natuurwetenschappen twijfelt nog, want deze faculteit gaat er mogelijk financieel op achteruit. 'Dit loopt een beetje scheef.'

DOOR **VINCENT BONGERS**
FOTO **MARC DE HAAN**

Jaarlijks worden er op de universiteit meer dan 350.000 toetsen afgenomen, schrijft het college van bestuur aan de universiteitsraad. Daarvan vinden er ongeveer 225.000 plaats op grote centrale locaties als het universitair sportcentrum, de Pieterskerk en de Broodfabriek in Den Haag.
Nu worden deze tentamens nog 'grotendeels decentraal' georganiseerd door de faculteiten met hulp van het Universitair Facilitair Bedrijf en het sportcentrum. Elke faculteit is 'in meer of mindere mate verantwoordelijk' voor zaken als de reservering van zalen, inhuur en inzet van surveillanten en distributie van de laptops waarop de tentamens moeten worden gemaakt.
Er is bijvoorbeeld geen centrale tentamenroostering. De faculteiten geven aan welke dag en waar de toetsen het best kunnen worden gepland. Maar er is geen 'garantie dat dat ook lukt, omdat daadwerkelijke beschikbaarheid van die gewenste tentamenlocatie pas later bekend is'.
Verder worden 'presentielijsten handmatig verwerkt' en dat 'leidt tot fouten en administratieve last'. Ook is er 'onvoldoende eenduidige ondersteuning bij speciale voorzieningen en noodsituaties' en is 'digitale ondersteuning beperkt aanwezig'.
Die versnippering leidt tot een inefficiënte uitvoering, is de conclusie. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor de inhuur van surveillanten en gebouwen. Daarnaast zorgen 'de uiteenlopende regels tussen faculteiten voor extra complicaties, zoals verschillen in inschrijving en tentamenafname'.
De universiteit wil dan ook een Centrale Toets Service (CTS) opzetten om een einde te maken aan de rommelige aanpak van tentamens afnemen. Mogelijk zorgt de service ook nog voor een kostenbesparing. Het is de bedoeling dat de CTS al begin september van start gaat.
De service neemt de organisatie van de tentamens over van de faculteiten: er komt 'centrale regie op planning van zalen, hulpmiddelen en de inzet van surveillanten'. Hopelijk zorgt dat voor een efficiënter gebruik van zalen en minder dubbel werk, en dat zou ook uiteindelijk goedkoper moeten zijn.
De centralisatie betekent dat er geschoven wordt met in totaal vijf medewerkers van de faculteiten Sociale Wetenschappen, Geesteswetenschappen en de Faculty of Governance and Global Affairs. Hun takenpakket gaat over naar CTS. 'Bij overige faculteiten is de impact kleiner of is er sprake van natuurlijk verloop'.
De medewerkers krijgen de mogelijkheid om tijdelijk over te stappen naar de service. Zij zijn daar volgens het college positief over. Dat het om een tijdelijke overstap gaat, heeft weer te maken met 'verkenningen rond de organisatie van onderwijslogistiek' die op de achtergrond speelt en waarvan de impact nog niet duidelijk is.
De centralisering levert 'minimaal 2,3 fte' aan besparing op. Alle faculteiten, behalve Wiskunde en Natuurwetenschappen (FWN), hebben een financieel voordeel, bleek maandag tijdens de universiteitsraadsvergadering over de plannen.
'Bij FWN is er geen kostenbesparing', zei Nadine Potters van studentenpartij PBMS. 'Dus dat loopt een beetje scheef.' Sterker nog, FWN gaat mogelijk juist meer betalen. 'Het gaat dan mogelijk om jaarlijks 50.000 euro meer.'
Maar volgens de opstellers van het plan is het lastig om een berekening te maken omdat de faculteit 'geen inschatting van de personele capaciteitsvermindering heeft kunnen geven'.
FWN heeft in ieder geval nog 'zorgen over de kostenverdeling' en de timing van de samenvoeging. Het faculteitsbestuur heeft dan ook een 'voorwaardelijk akkoord afgegeven, omdat de impact op FWN nog nader onderzocht moet worden'. Alle andere faculteiten hebben nog wel de nodige vragen over de service maar gaan akkoord. Ook de universiteitsraad is positief.

Waarom mag je hier niet studeren?

Het studie- en laptopverbod in universitaire kantines staat ter discussie. Na kritiek van studenten en wetenschappers en een petitie volgt er binnenkort een gesprek over de maatregel die het bezet houden van plekken moet voorkomen. 'Compleet nutteloos.'

DOOR **VALÉRIE KRAH**
FOTO **MARC DE HAAN**

'No-study-zone', waarschuwen bordjes op de tafels van Leidse universiteitscafés in het Lipsius en Herta Mohr. Het verbod op boeken en laptops, luidt de boodschap, is 'the solution for a real meet and talk'. In CaféUBé, bij de universiteitsbibliotheek, staat in kleine lettertjes onder de klok: 'No laptop area.'
Met dit beleid wil het Universitair Facilitair Bedrijf (UFB) studievrije zones creëren en voorkomen dat bezoekers die lang achter hun laptop blijven zitten plekken bezet houden voor pauzerende medewerkers of studenten, legt directeur Rogier de Bruin uit.
Alleen: de maatregel stuit op kritiek. Bijna honderd medewerkers van de faculteit Geesteswetenschappen verzetten zich tegen het beleid en ondertekenden een petitie die is opgesteld door Florian Schneider, hoogleraar Chinees. 'De transformatie van inclusieve, op de gemeenschap gerichte leeromgevingen naar commerciële gelegenheden met snelle doorstroom staat haaks op de geest en missie van de universiteit als publieke onderwijsinstelling', betoogt hij in de petitie.
'Wij willen ook benadrukken dat deze cafés zich bevinden in publiek gefinancierde universitaire ruimtes, ruimtes die zijn gebouwd en onderhouden met belastinggeld en collegegelden van studenten', vervolgt hij. 'De plekken die nu overblijven zijn vaak minder aantrekkelijk, minder praktisch en simpelweg niet bevorderlijk voor het voeren van gesprekken en samenwerkingen.'
Schneider wil zijn petitie desgevraagd niet verder toelichten. 'Omdat de discussies nog gaande zijn, ben ik geneigd om de uitkomst van de opkomende gesprekken af te wachten voordat ik verder commentaar lever op de kwestie.'
Baristas sturen regelmatig bezoekers weg en zijn het inmiddels gewend dat ze als politieagenten moeten optreden. 'Sommige mensen zijn koppig en proberen terug te komen', zegt een UFB-medewerker die anoniem wil blijven. 'Voorheen zaten hier ook veel mensen van buiten de universiteit urenlang een tafel te bezetten, dat willen we niet meer. Daarnaast is het in de bibliotheek verboden om te eten, deze ruimte leent zich specifiek om te pauzeren of rustig een boek te lezen.'
'Het doel van het beleid is niet primair om consumptie te stimuleren, maar om ervoor te zorgen dat de ruimtes tijdens openingstijden gebruikt worden waarvoor ze zijn ingericht: het bieden van eet- en drinkvoorzieningen met voldoende zitplaatsen', aldus De Bruin. Volgens hem is het belangrijk dat er tijdens piekmomenten genoeg ruimte is voor gasten van het café. 'Buiten openingstijden en rustige momenten stimuleren wij deze zitplekken graag als studieplekken.'
Maar wanneer zijn deze 'rustige momenten' dan? De Bruijn: 'Dit is geen exacte wetenschap. We doen een moreel beroep op mensen om ruimte te maken, onder andere tijdens de lunchperiode of de in- en uitstroom momenten van het onderwijs.'
Een rondgang leert dat de 'no-study zones' in het Herta Mohr buiten de piektijden opmerkelijk vaak leeg zijn. Op nog geen tien meter afstand zitten de studenten aan lange tafels dicht op elkaar te studeren.
Rowan Plsiczcunski, bachelorstudent filosofie, is zojuist buiten de piektijden op heterdaad betrapt en weggestuurd naar de andere kant van het café, afgescheiden middels twee plastic plantenbakken. 'Compleet nutteloos', vindt hij. 'Het café is gelinieerd aan de bibliotheek, een plek waar je komt om te studeren, als het een klein café was, was het misschien nog logisch geweest.'
In april gaat het UFB in gesprek met studenten en medewerkers van de universiteit over de ruimte in het Herta Mohr.

Raad wil inspraak bij inrichting nieuwbouw

De universiteitsraad heeft ingestemd met de verdere ontwikkeling van de bèta- en de humanities campus. Wel wil de raad meepraten over de indeling van nieuwe gebouwen. 'Medewerkers en studenten zitten op elkaar gepropt.'

DOOR **VINCENT BONGERS**

De raad stemt in met de bouw van een nieuw gebouw voor het Institute for Biology en natuurkunde-instituut LION. De biologen zitten nu nog in het Sylvius Gebouw en de natuurkundigen in het Huygens Gebouw maar die panden voldoen niet meer omdat onder andere de energiekosten veel te hoog zijn. Voor het nieuwe complex heeft de universiteit een locatie ten westen van het Gorlaeus Gebouw op het 00g. In totaal gaat het project 130 miljoen euro kosten. Vanwege de hoge onderhouds- en energiekosten van de huidige gebouwen is 'het streven om de vervanging op zo kort mogelijke termijn te realiseren'. De universiteit hoopt op oplevering in 2030.
Ook aan de humanities campus wordt verder gesleuteld. De volgende stap is de verbouwing van wat nu nog het Matthias de Vrieshof Gebouw is, naast de UB. Van deze panden blijft alleen het casco staan. Het vernieuwde gebouw krijgt de naam Aleida Nijland en zal sterk lijken op het Herta Mohr Gebouw aan de andere zijde van de bibliotheek. De verbouwing gaat rond de 49 miljoen euro kosten en het complex moet in 2029 in gebruik worden genomen.
De volgende stap is de verbouwing van het Reuvens Gebouw. Op deze locatie worden 'de laatste grote collegezalen gerealiseerd, die momenteel nog in het Lipsius Gebouw zijn gehuisvest'. Inmiddels is besloten dat het nieuwe Reuvens niet specifiek door Geesteswetenschappen zal worden gebruikt, maar ook balies krijgt van expertisecentra als ISSC, SOZ en het UFB. Ook Rechten gaat er gebruik van maken.
Het nieuwe Reuvens is kleiner dan oorspronkelijk gepland. Met het 'oog op verwachte krimp van de faculteit zal minder onderwijs- en kantoorprogramma worden gerealiseerd'. Het totale budget bedraagt ruim 28 miljoen euro en het gebouw moet juli 2031 klaar zijn.
De universiteitsraad is van plan om in te stemmen met de drie nieuwbouwprojecten maar had maandag tijdens de vergadering nog de nodige kritiek.
'We willen nog een discussie met het college over de inrichting', zei Patrick Klaassen van personeelspartij UB. 'Delen we ze wel verstandig in? Als je rondloopt in onze nieuwe universiteitspanden, zie je best veel ruimtes waar studenten en medewerkers op elkaar gepropt zitten.'
Tegelijkertijd heeft Klaassen de indruk dat 'best veel medewerkers thuis werken'. Docenten zijn alleen hier als ze onderwijs geven, onderzoek doen ze liever thuis. 'Dat is ook niet wenselijk, want zonde van de investering.' 'We moeten de ruimtes zo inrichten dat medewerkers gemotiveerd zijn om fysiek aanwezig te zijn', vond ook Nikoleta Yordanova van personeelspartij LAG. 'Het is ook een issue voor de medezeggenschap', aldus Mark Dechesne (LAG). 'Hoeveel inspraak hebben medewerkers op de inrichting? Vaak worden plannen gemaakt zonder dat er voldoende rekening wordt gehouden met de wensen van de gebruikers. Dat is wel iets dat zorgen baart.'
Volgens de stukken over de nieuwbouw worden de 'gebruikers actief betrokken gedurende het traject'. De raad adviseert het college om 'aandacht te houden' voor de 'veranderende werkpatronen' en de behoefte aan 'concentratieruimte voor medewerkers'.

Elon Musk en president Donald Trump in het Witte Huis, februari 2025. Foto Daniel Torok/White House

Waarom we moeten breken met Big Tech

Europa wil zich losweken van techgiganten en digitaal soeverein worden, schrijft de Britse jurist Ben Ferrand in zijn nieuwe boek *Geopolitical union*. Hij voorspelt een 'zeer rommelige toekomst'. 'De verhouding tussen de EU en de VS zal niet verbeteren.'

DOOR **MARK REID**

'Na 2016 heeft er een grote verschuiving plaatsgevonden in de manier waarop de Europese Unie met cyberveiligheid bezig was', zegt Ben Ferrand, hoogleraar Law & Emerging Technologies van de Universiteit van Newcastle. 'Er leefde het idee dat de publieke en private sector op één lijn zaten en dezelfde waarden deelden: wat goed was voor de een, was dat ook voor de ander. Grote techplatformen werden als apolitiek gezien, vooral bezig met het uitbreiden van hun marktaandeel, en als je je aan de regelgeving hield, lukte dat het best.
Maar dat is veranderd, beschrijft Ferrand in het boek *Geopolitical union: Europe's attempt to take back control of technology regulation*, dat hij donderdagmiddag presenteert tijdens een online seminar van de Faculteit Governance and Global Affairs.

Wat is er verschoven?
'De kentering kwam door toegenomen zorgen over Russische cyberaanvallen en desinformatie. Cyberveiligheid is niet meer alleen een technisch issue, het is ook geopolitiek van belang. Jean-Claude Juncker, voormalig voorzitter van de Europese Commissie, sprak al over de noodzaak om grote online platforms aan te pakken, want wat goed was voor de platforms was dat niet per se ook voor Europa.
'Dat zie je sinds de overname van Twitter door Elon Musk die zich ook steeds meer bemoeit met Amerikaanse en via X ook met de Europese politiek. Ik heb ook grote zorgen over hoe OpenAI omgaat met data. Er wordt ook steeds kritischer gekeken naar Palantir en hoe die steeds nauwer betrokken zijn bij software in de publieke sector.'

'Reguleringsmercantilisme', noemt u de aanpak van de EU. Wat is dat?
'Dat is het idee dat je regelgeving gebruikt als antwoord op een geopolitieke instabiliteit of dreiging. Het is een terugkeer naar Realpolitik van grote machten. Europa is voor sommige technologieën afhankelijk van China, en voor andere weer van de Verenigde Staten. Gecombineerd met het feit dat wereld een stuk minder stabiel is, schept dat een gevoel van kwetsbaarheid.
'We bewegen weg van de gedachte dat globalisering en een wereldwijde vrije markt de beste manieren zijn om dingen aan te pakken. In plaats daarvan gebruiken we reguleringen om te zorgen dat we onze eigen markten en strategische positie beschermen tegen actoren die onze waarden niet delen.
'Zo kun je digitale soevereiniteit bereiken. Dat betekent dat je als Europese Unie regels maakt en strategische beslissingen neemt zonder dat je daarbij afhankelijk bent van andere staten of technologieën die niet EU-landen produceren.'

Slaagt Europa daarin?
'Wisselend. De EU is best actief op het gebied van halfgeleiders en kritische grondstoffen voor elektronica. De halfgeleidercrisis tijdens de pandemie heeft de EU doen inzien dat het op het gebied van chips nodig is om in ieder geval gedeeltelijk zelfvoorzienend te zijn.
'Met de Digital Markets Act en Digital Services Act doet Europa ook een poging om de grote online platforms te reguleren. Er zijn boetes uitgedeeld aan X. Of die daadwerkelijk worden betaald, is een tweede, maar je kan in ieder geval zeggen dat ze regels stellen en op basis daarvan sancties treffen.
'De wens om ons los te weken van Amerikaanse tech groeit, omdat we ons realiseren dat het als wapen kan worden ingezet. Dat zie je met digitale euro, waarmee de EU onafhankelijker wil zijn van de systemen van Visa en Mastercard. Europa is nu ook nog zeer afhankelijk van Amazons clouddienst AWS. Er wordt in samenwerking met de private sector naar een Europese concurrent gekeken, maar dat vergt grote investeringen.'

Hoe ziet de toekomst eruit?
'Zeer rommelig. Het besef dat de VS geen betrouwbare partner zijn, wordt alleen maar sterker. In de afgelopen maanden heb ik niets gezien dat erop wijst dat de verhouding tussen de EU en VS zal verbeteren. Die verslechtert zelfs, als je kijkt wat er nu in de Straat van Hormuz gebeurt en niet lang geleden met nog de dreigingen richting Groenland. De belangen van de EU en VS drijven steeds verder uit elkaar.'

Geopolitical Union: Europe's Attempt to Take Back Control of Technology Regulation, online seminar, 17 maart, 16:00-17:00. Registreren via de universiteitswebsite

Medisch onderwijs mag geen bijzaak zijn

Geneeskundestudenten tijdens een practicum

Geneeskundecolleges kunnen beter, vindt Alexandra Langers, hoogleraar maag-, darm- en leverziekten, die gespecialiseerd is in onderwijsinnovatie. In haar oratie pleit ze voor verandering. 'Het is geen diskwalificatie, maar een *wake-up call*.'

DOOR **MARK REID**
FOTO **MARC DE HAAN**

Hoe was het om voor het eerst zelf onderwijs te geven?
'Spannend, maar ook ontzettend leuk. Het greep me meteen, ook om samen met studenten te bedenken wat het beste werkt. Ik merk dat zij daar heel goede ideeën over hebben en ook heel goed kunnen aangeven wat wel en niet werkt.'

Was u toen goed voorbereid?
'Dat denk ik eigenlijk niet. Ik heb natuurlijk zelf gestudeerd en ik heb een vervolgopleiding tot medisch specialist afgerond. Maar ik was pas net aangesteld als staflid toen ik hoorde dat ik coördinator van het onderwijsblok over de buik zou zijn. Ik kon het materiaal van mijn voorganger overnemen.
'Op dat moment had ik niet de scholing gehad om te weten hoe je het beste zoiets kan vormgeven. Dat hadden mijn voorgangers ook niet. Het blok zat op zich niet verkeerd in elkaar, maar er was niet echt over nagedacht over didactiek. We deden wat we altijd al deden.
'Het is echt wel veranderd sinds die tijd. We hebben nu de basiskwalificatie onderwijs en onderwijskundigen die zijn toegewezen aan opleidingen en die meedenken over de inrichting.'

Toch betoogde u vrijdag in uw oratie dat het onderwijs moet professionaliseren. Schopt u zo niet tegen schenen?
'Een beetje provocatief is het misschien wel, maar ik merk dat er nog steeds mensen rondlopen die zeggen: "Doe maar gewoon een hoorcollege, want dat heb ik nog liggen van vorig jaar." Dat is toch niet wat we willen?
'Onderwijs is niet iets statisch. Sommige vakken zijn misschien vrij onveranderlijk. De anatomie verandert niet elk jaar, maar juist daarin zie je heel goed dat het onderwijs wel meegaat met de ontwikkelingen door bijvoorbeeld nieuwe 3D-tools te implementeren.
'Een deel van de docenten is zich ook niet bewust van wat er allemaal kan en wat de huidige didactische inzichten zijn. Dat is niet een diskwalificatie van die groep, maar een *wake-up call*. Er kan tegenwoordig zo veel meer, zo veel anders. We kunnen de contactmomenten zo veel beter gebruiken dan we nu doen.'

Wat werkt bijvoorbeeld beter dan hoorcolleges?
'Team based learning is een voorbeeld. Je laat de studenten thuis de stof voorbereiden. Daarover krijg je tijdens college een toets die je eerst zelfstandig maakt, en daarna ga je in groepsverband overleggen over het goede antwoord. Zo ga je actief de stof verwerken, wat het leren ten goede komt.
'Als bij die toetsen blijkt dat iedereen een antwoord goed had, is dat voor de docent een signaal dat het onderdeel goed is begrepen en je er minder aandacht aan hoeft te besteden. Dan kun je dieper ingaan op de vragen die minder goed zijn beantwoord.'

Dat vergt wel meer voorbereiding dan voor een regulier hoorcollege.
'De docent moet inderdaad de flexibiliteit hebben om te kunnen switchen op het moment dat de onderwijsbehoefte ergens anders blijkt te liggen, maar de opbrengst is ook groter.
'Met z'n allen tegelijk in een zaal te zitten en luisteren naar één iemand heeft geen meerwaarde boven een opgenomen college kijken of iets lezen in een boek. Als je samenkomt, wil je gebruikmaken van de mogelijkheden die dat biedt. Je gebruikt het college om juist met anderen in contact te komen en met die stof aan de gang te gaan, in plaats van dat je alleen aantekeningen maakt tijdens een hoorcollege en dat thuis verder uitwerkt.'

U pleit voor het aanstellen van kerndocenten. Wat zijn dat?
'Naast colleges over vakgebieden zoals maag-, darm- en leverziekten, doceren we ook belangrijke vakoverstijgende onderwerpen zoals professionele vorming of onderzoeks- en communicatievaardigheden. Dat onderwijs wordt elk jaar door steeds verschillende docenten gegeven, die het elke keer eerst zelf moeten leren. Het zou goed zijn als we daarvoor mensen hebben die voor een belangrijk deel van hun aanstelling docent zijn.
'Het is niet de bedoeling dat die kerndocenten al het onderwijs geven en de rest van het ziekenhuis helemaal niet. Brede betrokkenheid bij het onderwijs is belangrijk en goed. Maar gebruik voor de vakken waar didactiek echt van belang is ook iemand die de didactische vaardigheden goed op orde heeft.'

> 'We kunnen onze contacturen zo veel beter gebruiken'

Welk deel van hun tijd besteden artsen in het Leids Universitair Medisch Centrum gemiddeld aan bachelor- en masteronderwijs? Tien procent?
'Dat is al veel. Binnen een academisch ziekenhuis heeft iedereen meerdere taken. Onderwijs is vaak een kleine taak in vergelijking met patiëntzorg. Voor sommigen is het één keer per jaar een werkgroep geven. Zeker waar het vaardighedenonderwijs betreft denk ik dat studenten gebaat zijn bij docenten die onderwijs als een van hun hoofdtaken hebben, en niet zoals het nu is: als bijzaak.'

Hoe komt dat?
'De meeste artsen besteden het merendeel van hun tijd aan patientenzorg, ongeacht welke neventaken ze nog meer hebben. Ik hoor dat mensen wel meer tijd aan onderwijs zouden willen besteden, maar dat ze vooral beoordeeld worden op hun publicaties.
'Daar wil ik toch echt wel een beetje vanaf, want we zijn een universitair ziekenhuis, dus we moeten ook gewoon heel goed onderwijs geven. Ik ben daarom heel blij dat met programma's als Academia in Motion en Erkennen & Waarderen de beweging in gang is gezet om onderwijs beter te belonen. Ik hoop dat het mensen motiveert.'

Als je studenten dertig jaar de toekomst in zou sturen, herkennen ze dan nog het onderwijs?
'Ik hoop het niet. Als ik terugkijk naar mijn eigen studietijd zijn er echt wel dingen veranderd, maar zulke ontwikkelingen gaan vrij langzaam. We moeten iets met AI in het onderwijs, zonder dat studenten vaardigheden of kennis verliezen.
'Een voorbeeld: ik heb een patiëntdemonstratie gedaan waarbij ik aan de hand van een casus de theorie uitlegde. Na afloop kwamen studenten naar me toe die zeiden: "U heeft geen gelijk, het internet zegt het anders." Ze hadden het ChatGPT gevraagd en daar kwam een ander antwoord uit.
'Op zich vind ik het niet erg om uitgedaagd te worden door andere bronnen, maar wat mij zorgen baarde, is dat ze aan ChatGPT evenveel waarde leken te hechten als aan mijn demonstratie. Je kan prima aan een *large language model* vragen waar je lekker kunt eten, maar als je het gaat toepassen in een medische situatie is dat risicovol. Daar moeten we nu echt nog voor waarschuwen. "Oh", zeiden de studenten uiteindelijk. "Dus niet alles wat ChatGPT zegt klopt ook?" Dáár schrok ik van.'

Alexandra Langers, *Medisch onderwijs, een vak apart*. Oratie was 13 maart

Zij horen in Nederland

Nederlandse IS-strijders moeten worden teruggehaald naar Nederland, betoogt jurist Ida Asscher. ‘Zij zitten al jaren in erbarmelijke omstandigheden vast in Syrië en Irak en riskeren martelingen en de doodstraf.’

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**
FOTO **ANP**

Verdachte IS-strijders in een gevangeniscel in Al-Hasakah, Syrië, 2019

Het is medio 2014 als de extremistische terreurorganisatie Islamitische Staat (IS) de oprichting van het kalifaat uitroept, nadat grote delen van Syrië en Irak te hebben veroverd. Het streven is een wereldwijd imperium te stichten, waar de sharia zeer strikt wordt geïnterpreteerd en het dagelijks leven onder totale controle staat van IS.
De propagandamachine van IS werpt in die periode zijn vruchten af: naar schatting vertrekken er wereldwijd tussen de 44.000 en 52.000 strijders - vaak samen vrouw en kinderen - naar het conflictgebied om zich bij IS aan te sluiten. Onder hen zijn ongeveer driehonderd Nederlanders.
Eenmaal ter plaatse vallen de omstandigheden tegen: er zijn bombardementen, er is gebrekkige gezondheidszorg, het eten is slecht en de huisvesting is ondermaats. Sommigen weten te ontsnappen, anderen overlijden in de strijd. Maar er is ook een groep die er nog steeds vastzit, nadat IS er is verslagen.
‘In noordoost-Syrië verblijven vrouwen en kinderen in tentenkampen waar geen schoon drinkwater en medische hulp is, terwijl de mannen met veel tegelijk in de gevangenis zitten’, vertelt jurist Ida Asscher. ‘Wie in Irak verblijft, riskeert martelingen en de doodstraf. De omstandigheden zijn erbarmelijk en er worden daar meerdere internationale mensenrechten geschonden.’
In haar proefschrift *Shunning Responsibilities and Shifting Risks*, waarop Asscher vorige week in Leiden promoveerde, roept het kabinet op om deze IS-strijders terug naar Nederland te halen.

Waarom moet Nederland mensen in bescherming nemen die zelf hebben besloten om af te reizen naar het kalifaat?
‘Een deel van hen, *foreign terrorist fighters* genoemd, heeft daadwerkelijk gevochten en mogelijk terroristische misdrijven begaan. Maar in de landen waar zij nu vastzitten, krijgen ze geen eerlijk proces. In Irak wordt bewijs verkregen door middel van marteling en kunnen ze de doodstraf krijgen. In noordoost-Syrië zijn wel rechtbanken, maar die stonden tot voor kort onder controle en bestuur van de Syrische Democratische Strijdkrachten, een niet-statelijke entiteit. Die rechtbanken worden dus door geen enkele staat erkend.
‘Tel daarbij op dat er ook veel vrouwen en kinderen vastzitten, die soms juist slachtoffer zijn van terrorisme en geen dader. Er zijn weliswaar ook getuigenissen die zeggen dat vrouwen echte *hardliners* konden zijn, maar voor de kinderen geldt dat natuurlijk niet.
‘Toen de rechtbank Rotterdam in 2020, 2021 en 2022 oordeelde dat Nederland zich meer moest inspannen om deze mensen te repatriëren, omdat anders hun strafvervolging zou komen te vervallen, zijn er wel vrouwen en kinderen - maar nog niet alle - teruggehaald. Mannen terughalen weigert Nederland nog steeds, terwijl het om een relatief kleine groep gaat.’

Waarom?
‘Er wordt gevreesd dat ze een veiligheidsrisico vormen als ze naar Nederland komen. Maar de inlichtingendienst zegt juist: we moeten ze gecontroleerd repatriëren, hun daden onderzoeken en hen hier berechten, waarna ze kunnen re-integreren en rehabiliteren. Op de lange termijn wordt Nederland daar juist veiliger van.
‘Doe je dat namelijk niet, kunnen deze mannen ook ontsnappen uit Irak of Syrië, waardoor ze van de radar verdwijnen en op eigen houtje terugkeren naar Nederland, mogelijk geradicaliseerd.
‘Verder is het erg lastig om bewijs te verkrijgen voor wat ze daar hebben gedaan. Soms kunnen ze alleen worden berecht voor lidmaatschap van een terroristische organisatie of het treffen van voorbereidingen. Daar staat maar een paar jaar gevangenisstraf op, terwijl ze daar al jaren hebben vastgezeten.
‘Bovendien vermoed ik dat de politiek het niet durft te voorkopen aan hun kiezers om deze mensen terug te halen. Zeker wanneer er weinig bewijs is: hoe kun je dan een sterke zaak tegen ze beginnen in Nederland?’

Waarom moet Nederland toch beter zijn best doen voor deze voormalige IS-strijders?
‘Door hen niet hier te willen laten berechten, onttrekt Nederland zich niet alleen aan de verplichting om oorlogsmisdrijven en terroristische misdrijven te onderzoeken en berechten, maar gaat het ook in tegen het het verbod op *refoulement*: het gedwongen terugsturen of uitzetten van personen naar een gebied waar zij een reëel risico lopen op ernstige mensenrechtenschendingen.
‘Recent zijn bijvoorbeeld gevangenen van noordoost-Syrië naar Irak verplaatst, waar zij martelingen en de doodstraf riskeren. Dat ondermijnt het internationaal recht.
‘Bovendien hebben meerdere landen, waaronder Nederland, de nationaliteit ontnomen van sommige IS-strijders. Daarmee zeggen ze eigenlijk: deze mensen zijn niet ons probleem, wij trekken onze handen ervan af. Daarmee verschuiven ze niet alleen de veiligheidsrisico’s naar andere landen, maar hopen ze ook dat zij daar worden berecht. Maar zoals gezegd: daar krijgen ze geen eerlijk proces.
‘Daar komt nog bij dat Syrië en Irak deze mensen juist willen uitzetten naar hun land van herkomst, omdat ze mogelijk een veiligheidsdreiging vormen. Maar dat is erg lastig wanneer het land van herkomst hun nationaliteit heeft afgenomen. Hiermee bemoeilijkt Nederland dus het recht om vreemdelingen uit te zetten.’

Groeit het gevaar dat strijders daardoor juist verder radicaliseren?
‘Jazeker. Met name de maatregel om hun nationaliteit te ontnemen leidt ertoe dat zij zich meer geïsoleerd, gemarginaliseerd en gediscrimineerd voelen. Dat voedt onvrede jegens de overheid en duwt hen juist verder in de richting van terroristische en jihadistische netwerken. Als iemands dominante nationaliteit wordt afgenomen en vanuit Syrië of Irak wordt uitgezet naar een land waar hij geen familie heeft, hoe kan iemand dan effectief re-integreren?’

Maar leidt het terughalen van deze mensen niet tot een verhoogde kans op aanslagen in Nederland?
‘Ze vormen een mogelijk veiligheidsrisico, maar veel veiligheidsexperts waarschuwen dat we die dreiging niet moeten overdrijven. Er zijn weinig voorbeelden van terroristische aanslagen die zijn gepleegd door terugkeerders.
‘Bovendien zullen veel strijders gedesillusioneerd zijn teruggekeerd en nooit meer betrokken willen zijn bij gewelddadige activiteiten.
‘Maar bovenal: de Nederlandse veiligheidsdiensten zijn heel goed in staat om hen bij terugkomst te arresteren, in de gaten te houden en te stoppen op het moment dat het nodig is.’

Momenteel wordt het internationaal recht op allerlei manieren geschonden door landen als China en de vs. Kan dat ertoe leiden dat landen zich ook niets meer aantrekken van het recht op een eerlijk proces voor voormalig IS-strijders?
‘Kleine landen als Nederland hebben geen baat bij een wereldorde waarbij machtige staten handelen zonder het internationaal recht te respecteren. In de wereld waarin we nu leven is het dus juist voor ons soort landen belangrijk om het internationaal recht te handhaven en versterken in plaats van te ondermijnen.’

Wat verwacht u van het nieuwe kabinet?
‘Ik vind het twijfelachtig. D66 heeft wel gepleit voor repatriering, maar de VVD en het CDA niet. Ik nodig hen dan ook uit om mijn proefschrift te lezen.’

Ida Asscher, *Shunning Responsibilities and Shifting Risks: States’ Responses to the Foreign Terrorist Fighters Phenomenon & the Limits of Public International Law*, 369 pgs. Promotie was op 10 maart.

Hoe mangamakers het Japanse leger eren

Waarom komt het Japanse leger er zo goed vanaf in manga? Max Warrack zit hoe de verschuiving in de publieke opinie doorwerkt in de populaire strips. En opvallend genoeg reageert de overheid huiverig.

DOOR **CARMEN BROUWER**

'Mijn opa diende tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Britse leger en was gestationeerd in Hong Kong waar hij werd gevangengenomen door Japanse soldaten. Hij was een lieve en zachtaardige man, maar ik begreep niet dat ik sommige dingen bij hem thuis niet kon doen. Ik had bijvoorbeeld een legionairspet, zo'n pet met flappen over je oren en nek, maar die mocht ik van mijn vader nooit dragen als ik daar was, want de Japanse soldaten droegen die ook.'
De nieuwsgierigheid naar wat zijn opa had meegemaakt én de fascinatie voor zijn Nintendo komt samen in de manier waarop de Britse historicus Max Warrack de Japanse politiek bestudeert. 'Ik geloof dat de Japanse overheid populaire cultuur inzet om hun beleid te rechtvaardigen', vertelt de onderzoeker van de universiteit van Warwick, die vrijdag in Leiden een lezing over manga en het militarisme geeft.
Japan had vanaf het eind van de Tweede Wereldoorlog tot de jaren tachtig een sterk antimilitaristische cultuur, maar is meer tolerant geworden tegenover het leger en neigt zelfs naar het ondersteunen ervan. Deze verandering is ook terug te zien in manga, de ontzettend populaire strips die in Japan bijna de helft uitmaken van het totaal verkochte boeken.
De meeste manga bevat dezelfde elementen: aantrekkelijke jonge personages, een spannend plot en een hoop geweld. 'Er is een manga voor alles', vertelt Warrack. 'Wat je bizarre interesse ook is, er bestaat voor alles wel een subgenre.'
En zo ontstond er dus ook een militaire variant. 'In de jaren negentig verscheen er een manga over twee vrouwelijke straaljagerpiloten. Het verhaal is belachelijk: een mannelijke ingenieur krijgt een bloedneus en een van hen helpt hem. Hij ziet haar, ze worden verliefd, waarop de straaljagerpiloten onderling vechten om zijn affectie. Het verhaal eindigt met de ingenieur die een relatie krijgt met *beide* vrouwen.
'Tegenwoordig wordt dit type personage, het "aantrekkelijke vechtende meisje" dat mensen martelt en doodt juist geliefd omdat ze knap is. Dat draagt bij aan het idee dat mannen geboren krijgers zijn en vrouwen niet. Ik denk dat het archetype van de mannelijke soldaat weer aan populariteit wint. Echte militairen voelen zich echter vaak ongemakkelijk bij dit beeld.'
Er is volgens Warrack wel altijd ruimte geweest voor militair geweld in de Japanse cultuur. 'In internationaal bekende manga zoals *Fullmetal Alchemist* of *Attack on Titan* komt een militaire staatsgreep voor. In beide verhalen is dit iets positiefs: de militairen zetten een corrupte burgerregering af. Maar wat opvalt, is dat het initiatief om de militaire troepen positief te tonen volledig komt vanuit de culturele sector. Hoe dit werkt, verschilt per manga. Sommige tekenaars worden ingehuurd door uitgeverijen en werken in opdracht. Schrijvers en tekenaars van manga die politiek betrokken zijn, stimuleren het narratief van het leger in hun werk. Allebei de soorten manga zorgen ervoor dat het leger van Japan een positief imago krijgt. In deze verhalen wordt benadrukt dat ze betrouwbaar zijn en noodzakelijk zijn voor de bescherming van het land.'
Is het dan propaganda? Warrack vindt van niet. 'Het wordt niet door de overheid gemaakt. Er zijn weliswaar oud-leden van het leger die meewerken aan deze manga, maar als ik hen vraag waarom ze het doen, vertellen ze me dat ze het uit eigen initiatief doen omdat ze vinden dat de troepen niet goed begrepen worden doordat het publiek gedurende het grootste deel van hun geschiedenis op zijn best apathisch stond tegenover het leger en op zijn slechtst hen openlijk minachtte.'
Waar je zou verwachten dat de overheid de publicaties juist aanmoedigt, is de staat juist huiverig. Warrack: 'Het ministerie van Defensie is bang voor de invloed van media op hun imago, door de Koude Oorlog waarin ze voor alles wat ze deden werden bekritiseerd.'
Op de laatste bladzijde staat weliswaar vaak dat de manga 'mogelijk gemaakt wordt door samenwerking met het ministerie van Defensie', maar het zijn dus altijd de makers die aan Defensie vragen om zo'n manga te publiceren.
'Wat grappig is, is dat in een genre waar slanke vrouwen met grote borsten rondrennen om monsters te doden, er veel waarde wordt gehecht aan het waarheidsgetrouw tonen van wapens.' Het inwinnen van die informatie gaat via een ongeorganiseerde weg. 'Er bestaan alleen regels voor hoe het ministerie moet omgaan met films en theaterproducties, maar als mangamakers informatie willen moeten ze via hun eigen netwerk binnen zien te komen. Hoe beter je relatie met het leger, hoe beter je informatie.'

Max Warrack, *Manga and Militarism*, lezing, Herta Mohr(0.02), vrijdag 20 maart, 13:15 uur

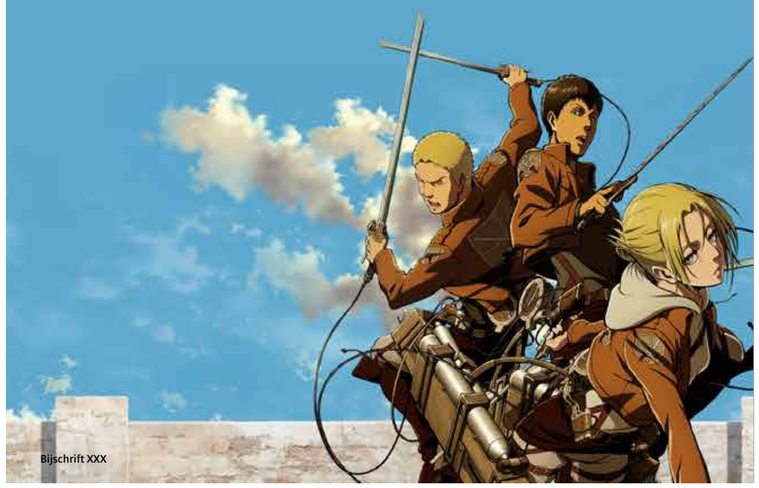

Bijschrift XXX

Adriaen Hanneman, Postuum portret van Maria I Stuart (1631-1660) met een bediende, c. 1664, afbeelding Mauritshuis

Gaan we elkaar vinden, of niet?

Wat gebeurt er als wetenschappelijke en inheemse kennis samenkomen? Mariana Françozo kreeg een Vici-beurs om dat te onderzoeken. 'Er wordt met geen woord gerept over de inheemse geschiedenis. Niks, nada, noppes. Alsof die volken niet bestaan hebben.'

DOOR **MARCIËLLE VAN DER KRAAN**

Twee jaar geleden arriveerde een Tupinamba-verenmantel in Rio de Janeiro na meer dan driehonderd jaar in Europa te hebben doorgebracht. De mantel, gemaakt van duizenden rode ibis-veren, werd in de zeventiende eeuw door Europese kolonisten meegenomen uit Brazilië en belandde uiteindelijk in een Deens museum. Pas na jaren onderhandelingen werd het object teruggegeven aan Brazilië.
'Dan kan je denken: het is puur politiek dat die mantels worden gerepatrieerd', begint universitair hoofddocent archeologie Mariana Françozo. 'Voor veel mensen is het een museumstuk, maar voor de Tupinamba uit het noordoosten van Brazilië heeft het meer met hun voorvaderen te maken die nog een rol spelen in hun leven. Een Tupinamba, met wie ik werk, zei: "De mantels praten met mij. Ze hebben hun taak voltooid in Europa en nu willen ze zelf terug." Voor hen is het niet een object, maar iets dat leeft.'
Françozo, die zelf uit Brazilië komt, is een van de drie wetenschappers van de Universiteit Leiden die een Vici-beurs heeft ontvangen. De beurs – die wel kan oplopen tot 1,5 miljoen euro – wordt uitgeloofd aan wetenschappers die vernieuwend onderzoek verrichten. 'Het is zo bijzonder om naar hetzelfde object te kijken en er zulke verschillende interpretaties op na te houden. Ik wil graag die wetenschappelijke en inheemse kennis samenbrengen.'
Die benadering werpt volgens haar nieuw licht op historische verhalen. Zo wijst Françozo op de rol van inheemse groepen tijdens de koloniale periode in Brazilië. 'In veel geschiedenisboeken lijkt het alsof de Nederlanders en de Portugezen zo machtig waren dat ze alles konden doen en beslissen, maar dat was helemaal niet het geval. Als je een onbekend land binnenvalt, heb je geen idee waar je voedsel vindt, welke wegen je moet volgen of wie je vijanden zijn. Dan ben je dus volledig afhankelijk van lokale kennis, en die afhankelijkheid komt veel meer terug in de inheemse orale geschiedenis dan in Europese verslagen.'
Zo hadden de Potiguaren – een volk dat dezelfde taal spreekt als de Tupinamba – in de zeventiende eeuw een strategie bedacht om de Portugezen te verdrijven. 'Toen de Nederlanders naar Brazilië kwamen, hebben de Potiguaren hen verleid om te vechten tegen de Portugezen. Ze vertelden de Nederlanders over de rijkdommen van hun land: het water, de hoeveelheid fruit en al het beschikbare eten. Ze waren slim en namen op deze manier het heft in eigen hand om iets te doen aan die vreselijke koloniale situatie.'
Maar over dit soort inheemse orale geschiedenis, lees je nooit, aldus Françozo. 'Ook niet op school in Brazilië. Sterker nog, daar wordt heel positief verteld over het koloniale verleden: "Toen kwamen de Nederlanders en die bleven dertig jaar, dat was heel goed. Daarna gingen ze helaas weg en wij bleven achter met de Portugezen." Er wordt met geen woord gerept over de inheemse bijdrage aan de hele geschiedenis. Niks, nada, noppes. Alsof ze niet bestaan hebben.'
Veel Brazilianen hebben volgens de onderzoeker lange tijd gedacht dat hun land beter af was geweest onder de Nederlanders. 'Nederland is nu een zeer ontwikkeld eerstewereldland. Brazilië is dat niet. Portugal is wel ontwikkeld, maar niet zo goed als Nederland. Dus nu denkt de Braziliaanse bevolking: waren we maar onder Nederland gebleven. Maar kijk naar Suriname: is dat echt een ontwikkeld land geworden waar mensen meer kansen hebben?'
Voor het Vici-onderzoek richt Françozo zich op de Tupinamba in Brazilië en de Mupache in Chili. 'Beide groepen maakten heel vroeg in het kolonisatieproces kennis met de Europeanen, maar hadden heel verschillende strategieën. De Tupi hebben allianties gemaakt, sommigen met de Portugezen en sommigen met de Nederlanders. In Chili wilden de Mapuche juist niets te maken hebben met de Spanjaarden en Nederlanders. Zodra ze hoorden dat die geïnteresseerd waren in goud- en zilvermijnen, zeiden ze: "Prima, maar zoek het zelf maar uit." Daarna trokken ze zich terug.'
Eeuwen later hebben de Mapuche hun taal en cultuur weten te behouden, maar de Tupinamba niet. 'Desondanks kampen beide volkeren met dezelfde problemen: een strijd om de rechten op hun eigen land en de zoektocht naar hun identiteit. Vanuit historisch perspectief liggen ze heel ver uit elkaar, maar nu willen ze elkaar leren kennen en van elkaar leren.'
Françozo wil dat inheemse experts en Europese wetenschappers elkaar beter begrijpen. 'Wat gebeurt er als we met zijn allen – antropologen, historici, inheemse experts – om de tafel gaan zitten en naar interessante objecten kijken? Gaan we elkaar vinden in het gesprek, of niet? Daarmee wil ik experimenteren. Misschien kunnen we onze kinderen dan ook leren dat het prima is om twee totaal verschillende wereldbeelden te hebben en dat die naast elkaar kunnen bestaan: waarin een voorwerp voor de een een museumstuk is en voor de ander een levend wezen. Soms begrijpen we dingen niet, en dat is oké.
'Niet alles hoeft vertaald te worden naar een begrijpelijk concept. Dat zie ik als een verrijking van begrip en diversiteit. Dat kunnen we wel gebruiken, nu de wereld de verkeerde kant op gaat met geweld, oorlog, onbegrip en heel veel stupiditeit.'

‘Seksualiteit blijft het ondergeschoven kindje’

Vrouwen die zijn genezen van gynaecologische kanker hebben vaak nog lang last van klachten bij het vrijen. De nazorg kan vaak nog beter, aldus seksuoloog Isabelle Suvaal.

DOOR **MARK REID**

‘Er is best wel een brede groep vrouwen die last heeft van problemen na bestraling voor gynaecologische kanker’, vertelt de net gepromoveerde seksuoloog Isabelle Suvaal. ‘Tussen de 40 en 100 procent van behandelde vrouwen zeggen dat ze een seksueel probleem tegenkomen.’
Ongeveer twaalf maanden na de laatste bestraling heeft bijna de helft van de vrouwen nog last. Veelvoorkomende klachten zijn pijn tijdens gemeenschap, droogte en verkorting of vernauwing in en rond de vagina.
Het blijkt in de klinische praktijk lastig om een goed beeld te krijgen of er seksuele klachten zijn. ‘Het is goed mogelijk dat een arts een vernauwing waarneemt, maar dat de vrouw helemaal geen seksuele klachten rapporteert’, zegt Suvaal. Andersom is het ook mogelijk dat vrouwen wel klachten ervaren die bij een onderzoek niet duidelijk naar voren komen. ‘Artsen beoordelen dat natuurlijk in een klinische situatie, niet tijdens seksuele opwinding, dat maakt wel verschil.’
Ze pleit ervoor dat artsen niet alleen kijken naar hoe gezond de vagina eruitziet. ‘Seksualiteit is meer dan alleen je lijf, er komen ook psychosociale factoren bij kijken, bijvoorbeeld of je je zorgen maakt over mogelijke pijn tijdens gemeenschap en of je een steunende partner hebt. Het gaat niet alleen om een vernauwing waarnemen. We moeten vragen naar seksueel functioneren.’
In haar onderzoek keek Suvaal specifiek naar seksuele zorg na radiotherapie door verpleegkundigen in plaats van artsen bij gynaecologische kankersoorten. ‘Uit onderzoek bleek dat vrouwen graag laagdrempelige zorg willen, niet al te medisch, en praktisch ingesteld. Daar helpt contact met de verpleegkundige bij. We hebben verpleegkundigen uitgebreid getraind, zodat ze deze nazorg kunnen geven, en ze voelden zich ook bekwaam om dat te doen.’
Bij die nazorg speelt de zogenoemde pelotte een belangrijke rol. Dat is een hulpmiddel dat vrouwen na een behandeling met inwendige bestraling zelf kunnen inbrengen in de vagina om verklevingen tegen te gaan. Uit eerder onderzoek bleek al dat patiënten zo’n pelotte vaak niet goed, niet lang genoeg, of helemaal niet gebruiken.
‘Vrouwen worden een maand nadat de vagina goed is geheeld geadviseerd om die pelottes een paar keer per week te gebruiken en dat minimaal een jaar lang vol te houden. Maar we zagen al dat vrouwen dat helemaal niet volhouden. En dat is ook niet zo vreemd: je hebt al allerlei polonaise aan je lichaam gehad en dan moet je ook nog wekelijks staafjes in je vagina gaan inbrengen.
‘Een onderdeel van onze interventie is zorgen dat vrouwen dat beter volhouden, en dat kan alleen al door het laagdrempeliger te maken door de juiste informatie te delen en patiënten daarnaast te blijven motiveren.
‘We hebben ook gezegd dat zodra je weer seksueel actief wordt, specifiek met penis-in-vagina-penetratie, dat dat een keer in plaats van de pelotte kan. Of dat je het gebruik van de pelotte vervangt met een dildo of vingers. Dat soort informatie werd voor onze studies nog amper gedeeld.’
Tegelijkertijd met haar onderzoek merkte Suvaal op dat de reguliere nazorg al ontzettend aan het verbeteren was. Ze vermoedt dat dat te maken heeft met de betere uitkomsten van kankerbehandelingen, waardoor seksuele rehabilitatie een belangrijkere plek heeft ingenomen.
‘Nu mensen veel vaker kanker overleven door moderne technieken gaat de focus van genezen naar kwaliteit van leven. Daar valt van alles onder, maar ook seksualiteit. Dat is altijd het ondergeschoven kindje, helaas. Het staat altijd achteraan in de rij, ook in de psychologie, maar het wordt gelukkig wel steeds belangrijker.’

Isabelle Suvaal, *Sexual rehabilitation after radiotherapy for gynaecological cancers*, promotie was 5 maart

Het restaurant dat voedsel redt

‘Laatst kreeg ik honderd vegetarische kroketten van de voedselbank’

Stichting Soepgoed tovert wekelijks technoclub Wibar om tot restaurant. Vrijwilligers maken er gerechten met groente die anders wordt weggegooid, en betalen hoeft niet. ‘Als je eten uitdeelt, wil iedereen met je praten.’

DOOR **CARMEN BROUWER**
FOTO’S **TACO VAN DER EB**

Normaal staat de Wibar, de nachtclub net buiten het centrum, vol met zwetende dansers die losgaan op stampende techno. Op donderdagmiddag rond half zes is de sfeer heel anders en valt ineens de open keuken, links naast de ingang, op.
Waar tijdens feestjes nooit activiteit is, wordt er nu druk gekookt. Naast de keuken staan kratten met overgebleven witlof en de tekst: ‘Neem mee!’
‘Een vriend van mij was vrijwilliger bij Groenten Zonder Grenzen in Rotterdam, waar hij groenten van de markt ophaalde en daar maaltijden van maakte’, vertelt Kavian Mirzaei (27), een van de oprichters van Stichting Soepgoed. ‘Voedsel redden en mensen samenbrengen vond ik zo goed klinken dat ik zoiets ook in Leiden wilde.’
‘Ik liep met een soortgelijk idee rond’, vertelt Rosa Poell (33). ‘Toen ik de Wibarkeuken zag, wist ik dat dit een goede plek zou zijn voor zo’n initiatief en toen zeiden anderen dat ik Kavian moest aanspreken.’
Sinds de eerste editie in december 2023 zijn er elke donderdagavond minimaal vijftig eters. De afgelopen weken kookten vrijwilligers zelfs voor zo’n honderd gasten. ‘Er komen veel mensen die er al vanaf het begin bij zijn: studenten, krakers, ouderen’, vertelt Poell. ‘Een van de vrijwilligers kwam laatst zijn buren tegen.’
‘We hebben ook iemand die in haar dagelijks leven professioneel chef-kok is, en die neemt vaak de leiding in de keuken’, vertelt Mirzaei.
Die chef, Marlous van Putten, zegt het belangrijk te vinden dat de rest van de keuken meebeslist over de gerechten. ‘Vorige week waren er twee Italiaanse jongens die een perfect toetje maakten met wat we die dag in huis hadden. Dat was toen meteen een hit.’
Iedere woensdag gaan ze samen naar de markt, waar ze van verschillende kramen, restaurants, supermarkten en winkels waarmee ze samenwerken gratis producten krijgen die anders zouden worden weggegooid.
Soepgoed krijgt ook vaak eten van de voedselbank. ‘Vaak de dingen die de week erop niet meer houdbaar zijn, of producten die ze moeilijk aan mensen mee kunnen geven’, vertelt Van Putten. ‘Ik heb een keer honderd vegetarische kroketten van ze gekregen.’
Ze bekijkt altijd aandachtig de foto die de vrijwilligers wekelijks maken van de buit om te inventariseren wat ze daarmee kunnen koken. ‘Als ik binnenkom, haal ik meteen alle groenten uit de koelkast en leg ik alles op tafel. Dan gaan we kiezen: wat gaat er in de soep, wat gaat er in de salade, en wat gaan we van de rest maken?’
Vandaag staan - naast een minestronesoep - ook nog witlof, aardappel en prei uit de oven, brood met gesmolten geitenkaas, zuurdesembrood met kruiden en gebakjes op het menu.
Het is erg druk vandaag. Om zes uur staat er een lange rij voor de keuken. De chef roept de gasten toe: ‘Denk bij het opscheppen aan de mensen achteraan!’ ‘Ik probeer bijna iedere week te gaan’, vertelt student Kim (24) die staat te wachten om op te scheppen. Vandaag heeft ze vrienden meegenomen, die hier voor het eerst zijn. Haar vriend Gian Matteo (24), masterstudent archeologie, vertelt dat hij iedere week probeert te helpen in de keuken. Hij maakte vorige week het toetje, tiramisu met ijs, waar iedereen zo enthousiast over was.
‘Zit hier vlees in?’, vraagt een van de vrienden van Kim als ze de minestronesoep ziet.
‘Nee hoor, alles hier is vegetarisch’, stelt een van de koks haar gerust.
‘Ik probeer de activiteit in de keuken in goede banen te leiden, maar als ik suggereer om de zoete aardappel, prei en aardappel te combineren laat ik de vrijwilligers bijvoorbeeld zelf kiezen welke kruiden ze erbij willen doen’, vertelt Van Putten. De maaltijden zijn op donatiebasis, maar de vrijwilligers kunnen sowieso gratis mee-eten.’
‘Je maakt hier heel makkelijk contact met anderen’, merkt PhD-student Maud (27) op. ‘Als je eten serveert, wil iedereen met je praten.’ ‘Er komen ook vaak onbekenden aan je tafel zitten, met wie je in gesprek raakt’, voegt Van Putten toe. ‘Het is altijd een mix van ouderen, jongeren, studenten, mensen zonder vaste verblijfplaats en mensen die hier normaal gesproken uitgaan.’
‘We komen hier elke week voordat we gaan zingen bij ons popkoor’, vertelt Hans Poort (85) tijdens het eten. ‘Hier eet ik elke week vegetarisch, maar thuis eet ik een biefstukje.’ Samen met vriendin Maaike Visser (68) eet hij al 25 jaar op donderdagavonden bij vergelijkbare initiatieven. ‘Toen het restaurant van Augustinus nog op donderdag open was, gingen we iedere week daarheen’, vult ze aan. ‘Als gewone Leidse burger durf je daar niet zo snel aan te kloppen, maar het was er altijd heel erg leuk.’
Visser woont in de buurt en ontdekte Soepgoed via een flyer.
‘Ik heb me jarenlang geërgerd aan het geluid van de Wibar, gelukkig is het nu geïsoleerd. Het is fijn om de goede kanten van een club in de buurt te zien op zo’n avond. We doneren iedere week geld. Vandaag is Hans weer aan de beurt.’

Ook vrijwilliger worden bij Soepgoed? Mail dan naar stichtingsoepgoed@gmail.com

Leids Universitair Medisch Centrum

Deelnemers gezocht!

Wil jij bijdragen aan meer kennis over de tuberculose (BCG-)vaccinatie?

Wat wordt er onderzocht?

In de strijd tegen tuberculose en andere infectieziekten willen we beter begrijpen hoe het afweersysteem functioneert voor en na vaccinatie met het BCG vaccin. BCG wordt al meer dan 100 jaar gebruikt, maar we hebben nog steeds vragen over de reactie op dit vaccin.

Wie kan er meedoen?

- Je bent gezond en tussen 18-55 jaar

Wat betekent meedoen voor jou?

- BCG-vaccinatie (bij start onderzoek) en rabiës vaccinatie (na 6 maanden)
- Bloedafnames en swabs uit de mondholte op verschillende momenten
- Eenmalig een huidbiopt
- Het onderzoek duurt in totaal **7.5 maand** waarin je **7 keer** naar het LUMC komt.
- Je krijgt een vergoeding (inclusief reiskostenvergoeding) van **€250,-**

Wil je meer weten?
Scan de QR-code of neem contact met ons op via:
bcgvaccinatie@lumc.nl
zodat we je verder kunnen informeren

QR code to website with more info

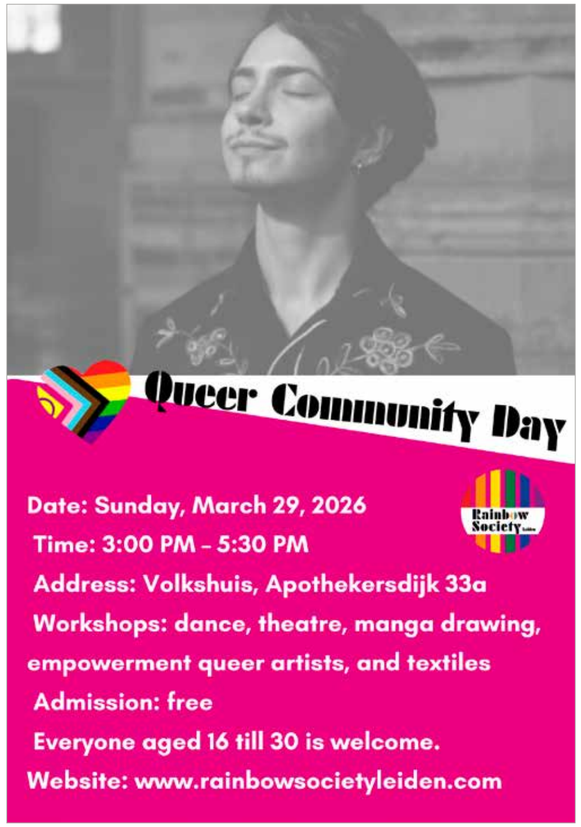

‘Als kind schreeuwde ik “Dood aan Amerika!”’

Als het kan ben ik weg

De Iraans-Nederlandse muzikant Hamid Reza Behzadian werd in Teheran verliefd op de blues. Het wakkerde zijn verlangen naar vrijheid aan. ‘Ik accepteerde de shit van het regime niet meer.’

DOOR **VINCENT BONGERS**
FOTO **MAARTEN MOOIJMAN**

‘De eerste week van de aanval was ik helemaal kapot, echt doodop’, vertelt multi-instrumentalist Hamid Reza Behzadian (45) over de oorlog in Iran, het land dat hij bijna vijftien jaar geleden ontvluchtte.
‘Ik dacht steeds: hoe gaat het met familie en vrienden? Als je daar niet bent, wordt zoiets akeligs steeds groter in je hoofd. Deze week ben ik wat rustiger. Ik heb de situatie enigszins geaccepteerd.
‘Mijn twee zussen, een van hen heeft een kind, en hun echtgenoten zijn gevlucht naar mijn ouders in de stad Karaj, in de buurt van Teheran. Vorige week heb ik een paar minuten met een van hen gesproken. Ik kan hen niet bereiken en zij kunnen mij alleen met een bepaalde telefoonkaart bellen. Het is een oorlogssituatie dus ze zijn zeker bang. Er gebeuren ook in Karaj heftige dingen. Ik hoop dat ze veilig zijn, maar weet dat niet.’
Behzadian speelt zaterdag op het Leidse festival Peel Slowly and See. ‘In Teheran raakte ik verslingerd aan de blues. Het begon thuis met klassiek gitaar spelen. Maar ik was steeds op zoek naar nieuwe muziek. Zo kwam ik ook in contact met de blues uit de Mississippi-delta uit de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw, denk bijvoorbeeld aan Robert Johnson en Sonny Boy Williamson. Ik bleef ernaar luisteren en begon het op gehoor na te spelen.
‘In het begin was er nog geen internet, dus het was lastig om deze muziek te vinden. Gelukkig had een Armeense vriend in Teheran een supercollectie jazz en blues op cassettebandjes en cd’s, een verzameling die hij al was begonnen voor de revolutie van 1979.
‘Ik speelde niet alleen gitaar maar was ook verliefd op de mondharmonica. Hij kopieerde heel veel voor mij en had tapes van de Belgische mondharmonica-meester Toots Thielemans, dat vond ik te gek. Daar begon het mee, maar hij had ook veel delta-blues in zijn collectie, die ik uiteraard verslond.
‘Het was echt een onderzoek voor mij: wie zijn die mensen en wat zit er achter deze muziek? Ik leerde over de omstandigheden waarin de zwarte bevolking toen leefde, de onderdrukking waar zij onder leden. Ik voelde een connectie met hen, want wij hadden ook met repressie te maken.
‘Als kind moest ik op school elke dag voordat de les begon “Dood aan Amerika!” scanderen. Maar ik ben gaan houden van de Amerikaans cultuur, nou ja, niet van alle elementen natuurlijk. Ik hou van westerse vrijheid en was daarnaar op zoek.
‘Ik ging studeren aan een universiteit in Teheran. Daar kwam ik in contact met nieuwe ideeën over politiek en filosofie en ontmoette heel veel muzikanten. Met je vrienden thuis muziek spelen in Iran kan en er zijn ook wel illegale plekken waar concerten worden gehouden. Het was uiteraard verboden, maar er werd toch gefeest. Ik ben er naar meer party’s geweest dan in Nederland.
‘In 2009 was de zogenoemde Groene Revolutie, een groot protest tegen de herverkiezing van de toenmalige president Mahmoud Ahmadinejad. Er gebeurde heel veel, vrienden werden gearresteerd, maar de revolutie was zoals bekend niet succesvol. Het voelde alsof mijn leven werd geblokkeerd en dat wilde ik niet langer. Ik accepteerde de shit van het regime niet meer. Ik besloot: als het kan, ga ik weg.
‘Ik raakte in die tijd geïsoleerd: het was niet veilig om buiten actief te zijn. Ik heb toen nummers geschreven en in het geheim opgenomen in een thuisstudio van een vriend. Toen ik ze recentelijk terugluisterde, was ik verbaasd over wat ik in die tijd allemaal heb gemaakt. Het zijn instrumentale bluesnummers op slide-gitaar en harmonica plus een paar Iraanse folk-liedjes. Ik heb ze op Spotify gezet onder de titel *Tehran 2009’s Dialogue*.
‘Uiteindelijk ben ik in 2011 naar Nederland gevlucht. Inmiddels heb ik een Nederlands paspoort.
‘Hier heb ik een opleiding Indiase klassieke muziek gedaan. Ik woonde in Utrecht en ging ik bijna elke avond naar wereldmuziekpodium RASA. Helaas bestaat het sinds 2016 niet meer. Een van de muzikanten die ik daarvan ken, is Steven Kamperman. Ik zit samen met hem en Esat Ekincioğlu in een band die live speelt bij de vertoning van de silhouet-animatiefilm *De avonturen van prins Ahmed* (1926), een verhaal uit de *Duizend-en-een-nacht*-vertellingen. Ik speel lapsteel, harmonica en Indiase gitaar. Er zitten liedjes in maar ook improvisatie en *free jazz*. Soms lijkt het totale gekte.
‘Op Peel Slowly treed ik op met de Surinaams-Nederlandse tabla-speler Suresh Sardjoe, die ook meespeelt op mijn vorig jaar verschenen plaat *Blues for Leila*. Er zijn natuurlijk veel “*blues for* dit of dat”-titels, dat vond ik leuk. ‘Leila’ is een symbool van liefde in de Iraanse cultuur, zowel romantisch als spiritueel. De titel verwijst zowel naar mijn westerse als Iraanse invloeden.
‘Over de oorlog heb ik een dubbel gevoel. Geweld is negatief maar ik hoop al jaren elke dag dat er een einde komt aan het regime. Het is een illusie dat deze oorlog gevoerd wordt voor het Iraanse volk. Maar veel Iraniërs zijn blij als het regime valt. Het zijn de figuren die ons leven hebben kapotgemaakt.
‘Ik zie goede krachten binnen Iran. De vrouwenbeweging die vier jaar geleden begon bijvoorbeeld, zoiets was er nooit eerder in het Midden-Oosten. Dat geeft aan hoe groot het verlangen naar vrijheid en een moderne maatschappij is. Ik ben uiteindelijk optimistisch. Het zou goed zijn als het Iraanse volk gebruik kan maken van het momentum om vrij te worden. Het belangrijkste is dat niet Amerika of Israël maar de Iraniërs zélf bepalen wie het land gaat leiden mocht het regime vallen.’

Peel Slowly and See, Met onder andere zZz, Efterklang en Głupi Komputer. Diverse locaties in Leiden, € 22,50 (vrijdag), € 37,50 (zaterdag), € 55 (passepartout). Hamid Reza Behzadian speelt zaterdag om 23.00 uur in M10

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,– per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs,** 7 leerlingen. Groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Engels, 2 vmbo basis/kader. *Engels, 4 vmbo. *Twee leerlingen Nederlands 4 havo. *Studiebegeleiding en Nederlands, 2 vmbo-havo. *Nederlands, brugklas, mavo-havo. *Nederlands, brugklas vmbo. *Nederlands, Engels, vmbo basis, 3e jaar. **Leiden-Zuid,** *3 leerlingen basisonderwijs. ***Alphen aan den Rijn,** twee leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,– incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129. 2031 EG Haarlem, |+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071–527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofdredactie:
Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:
Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Carmen Brouwer (stagiair)
Valérie Krah (stagiair)

Medewerkers:
Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Emma van Kalmthout | Henrik Laban | Marieke Nolten | Zahra Menguellati | Anna Schaafsma

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129,
2031 EG Haarlem, Telefoon 023 – 571 47 45,
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:
Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vicevoorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Annemarie Drahmann | Nour Eldín Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

BIJBAAN | HANNE TEN HOVE (22, ACADEMISCHE PABO)

‘Ik heb hier opnieuw vertrouwen in de mensheid gekregen’

DOOR **MARIEKE NOLTEN**
FOTO **TACO VAN DER EB**

Werk je al lang als barista bij Het Koffiehoekje?
‘Sinds december, maar dit café is ook nog niet zo lang geleden van de vorige eigenaar overgenomen vanuit een stichting van Leidse kerken. De zaterdagen waren te druk, daarom hadden ze nog iemand nodig.
Ik woon hier tegenover, dat maakt het echt ideaal. Ik vind het mooi om me in te zetten voor een stukje Leiden waar je zelf woont.
‘Het werk is heel cute, gewoon lekker koffietjes zetten en dingen bakken – ik bak alleen af, maar het voelt als bakken en het ruikt lekker. Ik ben zelf ook gelovig en vind het sowieso belangrijk om naar elkaar om te zien.’

Merk je veel van de eenzaamheid op de Lammenschanscampus?
‘Heel veel studenten wonen hier in studio’s. Ik heb geen idee wie er in mijn gang wonen, ik zie nooit iemand lopen. Zeker voor internationale studenten kan het eenzaam zijn. Het is heel waardevol om een soort buurthuisachtig plekje te hebben.’

Hoe komt het geloof terug in jullie café?
‘We zijn in ieder geval geen winstgevend koffiehoekje. Uiteindelijk zijn we blij als we quitte spelen. We willen echt tijd hebben voor mensen. Het is ook prima als je je hier drie uur wil zitten met één drankje.
‘Ik merk vooral de christelijke normen en waarden hier, maar er zijn genoeg niet-christelijke mensen die diezelfde waarden hebben. Het is ook helemaal geen evangelisatieproject. Als je er behoefte aan hebt, kun je praten over het geloof. Maar de bedoeling is vooral dat je je gezien voelt en een fijne plek hebt om langs te komen.
‘Er zijn best veel mensen die hier alleen zitten en behoefte hebben aan een pratje. We hebben ook vrijwilligers, tot nu toe van de Leidse kerken, die er gewoon even bij gaan zitten om te kletsen. Een soort naastenliefde eigenlijk.
‘We hebben nu ook bakvrijwilligers die brownies en carrotcake maken, maar ook wat voor de ander willen betekenen en zo hun steentje kunnen bijdragen.
‘Er hangt hier trouwens een behang van Vincent van Gogh. Daarop zie je mensen gezellig op het terras zitten. Je snapt de metafoor: er is ruimte voor ontmoeting. En er is een Bijbelse boodschap, want er zitten twaalf mensen, net als de discipelen van Jezus.’

Inspireert het jou ook?
‘Ik heb weer helemaal vertrouwen gekregen in de mensheid. Er is bijvoorbeeld een man die het leuk vindt om hier zijn Nederlands te oefenen. Hij is echt mijn grootste supporter. Zaterdag was het echt druk, toen heeft hij me geholpen met servies opruimen en tafels leegmaken. Na sluitingstijd kwam hij mij echt de ziekste *motivational speech* geven dat ik supertrots op mezelf mocht zijn dat ik dit in mijn eentje had gedaan. Hij haalt ook altijd iets lekkers van de markt als hij langskomt.’

Bereiken jullie ook de scholieren en mbo-studenten van hiernaast?
‘Nog niet echt, maar laatst moesten leerlingen voor een schoolproject een bedrijfje oprichten en nu maken ze onze muffins. We hebben ze ook gevraagd wat voor drankjes zij lekker vonden. Voor een iced strawberry matcha wilden ze wel langskomen, dus sinds deze week hebben we dat ook op de kaart staan.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

Bekentenis: ik was een kapitalistische tentamentrainer

Hoewel het niet-halen van een tentamen natuurlijk in alle opzichten erg Kaa Uu Tee is, vormt het ook een mooi moment voor zelfreflectie.
Zo zal het binnenslepen van een vier bij de meesten hopelijk de volgende vragen oproepen: had ik die ene opdracht nou wel echt begrepen? Waarom had ik uiteindelijk toch tijdgebrek aan het einde? Had ik wel genoeg gestudeerd?
Maar ook: zou een matcha latte in plaats van een banaan de volgende keer zorgen voor meer concentratie? En wellicht ook: had ik de avond voor mijn tentamen niet toch weer iets te veel gepilst en was ik dus niet stiekem toch een beetje brak?

‘Ik weet het: de geest is zwak, maar mijn koopkracht is nog veel zwakker!’

Een andere keer heb je meer pech en heb je simpelweg geen reet van het vak gesnopen en/of liet het onderwerp je Siberisch koud. Dan resten je eigenlijk nog twee opties: het domweg nog een keer proberen óf een voldoende afkopen in de vorm van een ‘tentamentraining’.
En ik hoor u denken: wat in de kapitalistische diplomacratie is dát nu weer?
Eigenlijk is het erg simpel. U betaalt een grove smak geld om een medestudent – die dat vak wél met een 10 gehaald heeft – de stof in enkele dagen tijd bondig te laten uitleggen. Deze ‘docenten’ zijn niet werkzaam uit hoofde van de universiteit maar werken voor een commercieel bedrijf dat – uiteraard, dat voelt u al aan – het grootste deel van de winst in eigen zak steekt.
Om twee redenen is dit fenomeen heel erg lelijk. Ten eerste zorgt dit ervoor dat studenten uit een rijk milieu – ondanks het feit dat ze misschien eigenlijk beter iets met hun handen hadden kunnen doen! – hun diploma letterlijk kunnen afkopen. Ten tweede vormt dit een uitholling van wat men de ‘academische houding van de student’ zou kunnen noemen.
Want waarom nog opdrachten maken, boeken lezen, je voor werkgroepen voorbereiden zodat je je kritisch tot de stof kan verhouden als je aan het eind van het vak ook gewoon een tentamentraininkje kan volgen?
Het ergste is dat ik zelf een tijdlang als student-docent voor zo’n vreselijk bedrijf werkzaam ben geweest. Ik weet het: de geest is zwak enz., maar mijn koopkracht nog veel meer!
Zo heb ik twee jaar lang tentamentrainingen gegeven voor een vak aan de VU. Dat kon ik zo lang gewetenloos doen, omdat ik mijn cognitieve dissonantie wist te sussen door mijzelf voor te houden dat ik zou doorgaan totdat iedereen het begreep, zelfs de grootst mogelijke oetlul. *And so I did.*
Maar toen mijn ‘mannetje’ mij vertelde dat er dit jaar geen interactieve sessies, maar ‘kennisclips’ gebruikt zouden worden, en dat ik enkel betaald zou worden voor het opgenomen materiaal, was mijn grens bereikt.
Dat er geld wordt verdiend over de ruggen van luie studenten is nog tot daaraan toe, maar dat ook nog te doen over de ruggen van *docenten*: dat was écht de grens.

Mathijs de Jong is student rechten